

Gazda József: Hát én hogyan siratnám

– CSÁNGÓK SODRÓ IDŐBEN –

A kisebbség sorsa, a határainkon túl élő magyarság élete élénken foglalkoztatja az anyaországot. Közelmúltunk s a jelen változásai, sajnos, rendszeresen időszerűvé teszik, hogy újra és újra megfogalmazzuk a többség és kisebbség, a határon belül és azon kívüli magyarság lehetőségeit. Keresztényi megértéssel és türelemmel kívánatos a szomszéd országokhoz fűződő kapcsolatainkat rendezni úgy, hogy közben nem mondhatunk le nemzettársaink alapvető jogai követeléséről. Hogy a csángóknak több reménye lehessen sorsuk jobbra fordításának, megkerülhetetlen a kérdés: vállalja-e a felelősséget az anyaország, érdeklődik-e (legalább) kultúrájuk, hétköznapijaik iránt?

Gazda József most megjelent, forrás értékű, igényes könyve is egyfajta felelet a feltett kérdésre. Dokumentálja mostoha sorsú testvéreink életét. Jelentős adalék a csángómagyarság történetéhez és néprajzához.

E sajátos, különböző eredetű és lakóhelyű népcsoport sok évszázados története máig feltárára szorul. A moldvai csángómagyarok elődei a keletről fenyegető támadások ellen határőrzi céllal telepedtek le. A Kárpát-medencében élő magyarsággal való kapcsolatuk, a Magyar Királysággal mindaddig erős volt, amíg a középkori magyar állam fennhatósága a 16. századig Moldvára is kiterjedt. A Moldvában is megszerveződött katolikus püspökségek a magyar egyházszervezet részei voltak.

„Ne higgye Szentséged, hogy... csak egynéhány szétszórt és ide-odavándorolt magyarról van szó. Sok magyar család van, kik egész helységeket tartanak megszállva, és... erősen ragaszkodnak hazai nyelvükhöz.” (Batthyány Ignác erdélyi püspök levele a római pápához 1787-ből.) Kiket nevezünk csángóknak? A szó egy már elenyészett »elvándorol«, »elszakad« jelentésű ige származéka. Területi elosztásban csángók a *moldvai magyarok*, a *gyimesi csángók*, s a Brassó melletti magyar falvak lakói: a *hétfalusi csángók*.

A moldvai csángómagyarok a Keleti-Kárpátok és a Prut között élnek. Korai csoportjaik többségükben az Árpád-korban valószínű Észak-Erdélyből vándorolt oda a 13–14. században. A 15. sz-ban köztük találtak menedéket a Dél-Magyarországról menekülő magyar husziták, kiknek papjai itt fejezték be bibliafordításukat. Sokat szenvedtek a tatár–török pusztításoktól kezdve kiszolgáltatott, időről időre – máig – megfélemlített, nehéz anyagi körülmények közt lévők, de archaikus nyelvjárást és kultúrát őriztek meg.

A gyimesi csángók Csikszékből; a Csiki-havasokból Moldvába igyekvő Tatros folyó völgyébe, a Gyimesi-szorosba költözött magyarok. Csekély termőföldjükön főként állattenyésztéssel, fakitermeléssel foglalkoztak mindig. A népi kultúra zárt helyzete következtében a székely paraszti műveltség régi rétegeit őrzik.

A hétfalusi csángók a Brassótól lévő Hétfalu magyar lakossága. Hétfalu a Barcaság délkeleti szegletében, Brassótól keletre a Kárpátok lábánál fekvő hét település együttes neve. (Barca-hegyi medence, melyet az Olt nagy déli kanyarulata és a dél-erdélyi havasok zárnak közre). A hétfalusi csángók magukat magyaroknak mondják. A szomszédos székelyek jellegzetes nyelvjáráruk és szokásaik miatt nevezik őket csángóknak. Feltehetően a Barcaságban a 11. században gypüt őrző magyarok és besenyők leszármazottai.

Az utóbbi időben egyre több lelkes, felelősséget érző magyar ember indul útnak, hogy közvetlenül is kapcsolatba kerüljön a csángókkal; bár vállalkozásuk egyre nagyobb nehézségekbe ütközik. A könyv szerzője felkereste a csángó falucsoportokat, s ez a tény is megerősíti Gazda József személyes hangvételű kötetcím-magyarázatát előszavában: – Hát

én hogyné siratnám! Igen, siratom ezt a népet, a magyarság legárvább, legszomorúbb sorsú, örök idegenségben, örök kiszolgáltatottságban élő etnikai csoportját. Siratom sorsáért, árvaságáért, szenvedéseiert, katasztrófáért, siratom lelke gazdagságainak elvesztéséért, pusztuló létéért. Ami velünk történik itt, Európa közepén a 20. században ez megdöbbent mindenkit. Itt él e néptöredék, a magyarság egyik legértékesebb rétege, mely megőrizte több évszázados elszigeteltségében is népköltészetünk legősbibb, a más vidékeken már rég feledésbe merült kincseit, megőrizte nyelvét, ahogy többszáz évvel ezelőtt beszélték őseink; lényébe zárta és hordja még mindig, de már egyre halványulóbban, sápadtabban, gyengülőbb erővel, elvesző hittel, hanyatló reménnyel. Az emberiség védi az értékeit. S mi itt nézzük tehetetlenségre kárhozottan az ő szomorú múlásukat. – Igen, pedig e sokáig elfelejtett csángó testvéreink kevéssel beérik: tiszta szívből jövő érdeklődéssel, együttérzésünkkel is segíthetünk, hogy könnyebben viselhessék mindennapos megpróbáltatásaikat.

Gazda József könyve szívbemarkoló tudósítás e gazdag lelkű népről, sorsáról s még pusztulásában is oly sok szépséget adó nyelvéről. A könyv szövegében kevés a mosoly. Hangulata inkább balladásan komoly. Fájdalom sugárzik belőle. A nehéz, megpróbáltatásokkal teli sorsú csángómagyar nép fájdalma. S a szövegek időrendben valamikor a századelőre datálódva kezdődnek, hozva a régi idők emlékeit az első „verekedés”, a világháború, majd a második, s a világegés utáni évtizedek, de a pusztuló értékek, a pusztuló anyanyelv kérlelhetetlen párhuzamában. A magával ragadó, szép szövegfolyam felduzzad az emberi élet végigtekintésével, születéstől a halálig, s feltöltődik egy egész magyar népréteg sorstragédiájával. Az átsugárzó fájdalom szépsége lélektől lélekig az olvasóra is termékenyítő hatást tesz. Szívünkbe fogadjuk az ő sorsukat. Ennek a perifériára taszított szórványmagyarságnak a sorsát. Nem csupán szokatlan olvasmányélményt kínál, megannyi újszerű ismeretet adva a legkeletebbre élő magyar népcsoportról, testvéreinkről, hanem talán többeket támogató-segítő tettekre is ösztönöz.

Sajátos módszerű dokumentumregény – moldvai csángómagyar sors-krónika. A visszaemlékezések – a könyv szerkezetének megfelelően – tematikusan kelnek életre: az egyéni életsorsok így e népcsoport történelmi sorsának példáivá emelkednek. Ez az írói magatartásforma adja a mű legfőbb értékét, és ezért ajánlható minél szélesebb olvasóközönség számára. Minden, a magyarság sorskérdései és az európai szellemiség története iránt érdeklődő embernek pedig forrás értékű tényanyag. A kiadvány a kiadót is dicséri.

Szent István Társulat, Az Apostoli Szentszék könyvkiadója, Budapest, 1993.

DR. LÉGRÁDI LÁSZLÓ

Általános Iskola
Fűzfőgyártelep

Kun János–Kun Jánosné: Szeretet, szerelem, szexualitás

A könyv terjedelme 101 oldal. A címe nem teljesen fedi a tartalmát. A szeretetről mindössze 2 oldalon van szó, a szerelemről is csak pár oldalon, a többi a szexualitásról szól. A könyv lényegében arra vállalkozik, hogy a tizenévesek számára tanácsot adjon arra vonatkozóan, hogyan éljenek szexuális életet.

Ma divatos dolog szeretetből kiinduló pedagógiáról beszélni, és ezen lényegében azt értik, hogyan teljesítsük az ifjúság kívánságait. Ugy gondolják, hogy az ifjúság törvények és normák közé szorítása szeretetlenség. Pedig épp az ellenkezője igaz! Ha az ifjúság